

Kapellerpoort 1
6041 HZ Roermond
T (0475) 386 410
E info@nmflimburg.nl
I www.nmflimburg.nl

Triodos bank
IBAN NL 88 TRIO 0212336207
BIC TRIONL2U
KvK 41076356
BTW 0030.42.753.B01

Waterschap Limburg
T.a.v. het Dagelijks Bestuur
Postbus 2207
6040 CC Roermond

Roermond: 6 mei 2021

Betreft: Zienswijze ontwerp Waterbeheerprogramma

Van: Dhr. B. Cobben

Kenmerk: 21.23/ BC / 340.5

Bijlage(n):

Geachte leden van het Dagelijks Bestuur,

Hierbij ontvangt u de gezamenlijke zienswijze van de Natuur en Milieufederatie Limburg, het Limburgs Landschap en Natuurmonumenten op het ontwerp Waterbeheerprogramma 2022-2027.

Algemeen

Het Waterbeheerprogramma legt voor de komende zes jaar vast welke aanpak en maatregelen nodig zijn om het watersysteem en de waterkeringen op orde te brengen en te houden. De opgaven op het gebied van klimaat en water zijn groot en complex. Of zoals verwoord in hoofdstuk 1 van het ontwerp: "Limburg staat voor een enorme uitdaging". Als gevolg van de klimaatverandering neemt de kans op extreme droogte en wateroverlast fors toe. Dit vraagt om ingrijpende waterkwantiteitsmaatregelen. Daarnaast zijn ook forse inspanningen nodig om de waterkwaliteit te verbeteren, om te kunnen voldoen aan de eis van de Europese Kaderrichtlijn Water om het watersysteem in 2027 op orde te hebben.

Een trendbreuk is nodig om de nieuwe wateropgaven het hoofd te kunnen bieden. Er moet een fundamenteel nieuwe balans in de waterhuishouding komen waarbij belangen van natte natuur en waterkwaliteit veel zwaarder meewegen. Basis hiervoor is naar onze mening het jaarrond zoveel mogelijk vasthouden van water in plaats van dit snel af te voeren.

Het ontwerp Waterbeheerprogramma benoemt de uitdagingen en wateropgaven op een correcte manier en formuleert speerpunten om deze aan te pakken. Deze speerpunten kunnen wij op hoofdlijnen onderschrijven. Eén speerpunt missen wij in dit verband echter nadrukkelijk: het verminderen van de grondwateronttrekkingen. Zie ook hierna onder het kopje 'Klimaatadaptatie'.

Het verheugt ons dat uw Waterschap bij het nemen van (water)maatregelen ook oog heeft voor andere maatschappelijke opgaven, zoals de stikstofopgave, kringlooplandbouw, biodiversiteitsherstel, landschapsherstel en energietransitie. Al deze opgaven staan immers niet op zichzelf maar vertonen juist een sterke samenhang. Zo helpt de droogteaanpak niet alleen om de verdroging in de natuurgebieden te beperken en daarmee de biodiversiteit te bevorderen, ook de landbouw profiteert van een betere watervoorziening (minder beregeningskosten, minder droogteschade), de drinkwatervoorraad blijft beter op peil, effecten van stikstof in overbelaste gebieden kunnen beter

worden opgevangen als de hydrologie op orde is, en de risico's van natuurbranden worden veel kleiner als de vegetatie minder is verdroogd. Een integrale aanpak van alle maatschappelijke opgaven is dan ook hard nodig.

Klimaatadaptatie

De klimaatverandering gaat sneller dan eerst gedacht en de verwachting is dat extremen (wateroverlast, droogte) in de toekomst nog extremer zullen worden en vaker gaan voorkomen. Dat vraagt om strengere en snellere maatregelen.

Hoofdstuk 3 schetst de noodzaak van herstel van de natuurlijke waterkringloop en met name de sponswerking van de bodem. Concreet gaat het dan om neerslag beter te infiltreren en langer vast te houden in de bodem in plaats van af te voeren via drainage, sloten en beken. Een aantal maatregelen worden benoemd om deze kringloop te herstellen.

Wij missen hierbij echter aandacht voor het verminderen van grondwateronttrekkingen (beregening, industriële onttrekkingen). De droge periodes van de afgelopen drie jaren hebben geleid tot een toename in het aantal en de hoeveelheid grondwateronttrekkingen, met name voor beregening in de landbouw. Die toename van de watervraag in combinatie met de afnemende waterbeschikbaarheid door droogte zet het grondwatersysteem fors onder druk. Het nemen van maatregelen zoals het dempen van sloten en greppels, ontstenen en het afkoppelen van regenwater in bebouwd gebied is volstrekt onvoldoende, als er tegelijkertijd steeds meer grondwater wordt opgepompt voor landbouw of industrie. Het Waterbeheerprogramma dient naar onze mening dan ook concreet in te zetten op het verminderen van die grondwateronttrekkingen. Wij pleiten voor een voorraad gestuurde benadering, waarbij de grondwateronttrekkingen nooit hoger mogen zijn dan er dat jaar aan water in de bodem is bijgekomen, zodat de voorraad tenminste op peil blijft en niet meer daalt. Daar bovenop mogen grondwateronttrekkingen nabij natuurgebieden nooit ten koste gaan van de natuurdoelen. De Europese verplichtingen van Nederland voor het behalen van de natuurdoelen van N2000-gebieden zijn sturend voor het benodigde grondwaterpeil in het gebied zelf, maar ook in de omgeving, en daarmee ook voor het vergunnen van grondwateronttrekkingen.

Natuurlijk moeten niet alleen grondwateronttrekkingen in het buitengebied zeer kritisch worden gevolgd. Zet daarnaast ook nadrukkelijk in op bewustwording bij het publiek en daardoor waterbesparing bij de Limburgse bewoners en bedrijven.

Als één van de maatregelen wordt in paragraaf 4.3.1 genoemd: "In beekdalén geen nieuwe ontwikkeling van bebouwing, glastuinbouw en pot- en containerteelt". Daar kunnen wij volledig mee instemmen, maar de ambitie zou wat ons betreft verder moeten gaan: het doel zou moeten zijn het zoveel mogelijk saneren of aanpassen van bestaande bebouwing, glastuinbouw en pot- en containerteelt in beekdalén, waarbij de omgeving van de natte natuurparels prioriteit heeft. Daar concrete doelen voor stellen in de tijd maakt dit doel beter afrekenbaar.

Een andere maatregel betreft het water langer vasthouden en laten infiltreren in natuurterreinen. Dat is zeker mogelijk, waarbij de waterkwaliteit wel zodanig goed moet zijn dat de natuurwaarden van die natuurterreinen er geen last van ondervinden. Daarnaast is het ook belangrijk om meer water vast te houden en de waterstand te verhogen in ruime bufferzones rondom de natuurgebieden. Daarvoor missen wij aandacht. Dat blijkt ook uit de tekst in paragraaf 5.3.3: "In veel gevallen zijn interne maatregelen (lees: in de N2000-gebieden) effectiever dan regionale". Voor aanpak en herstel van

waterafhankelijke natuurgebieden zijn echter niet alleen maatregelen in deze natuurgebieden zelf nodig, maar ook in een brede buffer- of overgangszone hier omheen, zo laat onderzoek zien. De breedte hiervan dient bij voorkeur onderbouwd te worden via een landschapsecologische systeemanalyse. Wij dringen er sterk op aan dat uw Waterschap een dergelijke onderbouwende analyse snel ter hand neemt. Wij willen graag hierover meedenken.

Uitvoering

De uitdagingen en opgaven, zoals geformuleerd in dit ontwerp Waterbeheerprogramma, zijn niet nieuw. Die waren in het vorige Waterbeheerprogramma ook al grotendeels benoemd. Wij constateren dat er in de afgelopen zes jaar te weinig vooruitgang is geboekt bij de concrete aanpak van deze opgaven. De daadwerkelijke resultaten zijn (fors) achter gebleven bij de verwachtingen. Dat baart zorgen. Zeker nu blijkt dat de klimaatextremen naar verwachting nog groter zullen worden en vaker gaan optreden.

Het Waterbeheerprogramma staat bol van termen als 'nader advies, verkennen, onderzoeken, uitnodigen tot'. De problematiek en opgaven zijn echter zo urgent dat hierop niet gewacht kan worden. Een actievere aanpak is vereist. Het is noodzakelijk dat snel met de uitvoering van concrete maatregelen gestart wordt, om te voorkomen dat na zes jaar opnieuw geconstateerd moet worden dat de problematiek alleen maar *nog* urgenter is geworden.

Veel van de in het programma opgenomen maatregelen zijn gebaseerd op 'billijkheid' en 'vrijwilligheid'. Naar onze mening moeten noodzakelijke maatregelen veel meer 'afdwingbaar/verplichtend' worden in plaats van 'vrijblijvend'. Nodig is een resultaatgerichte aanpak met afrekenbare doelen en resultaatsverplichtingen. Hiervoor is nadere afstemming met de provincie (bijv. over het aspect grondverwerving) noodzakelijk.

Hieronder treft u nog een aantal meer gedetailleerde opmerkingen aan:

- (blz. 25) *“Op de Roer, de Swalm, de Groote Molenbeek, de Tengelroyse Beek, de Niers, de Uffeltse Beek, het kanaal van Deurne, de Oude Helenavaart en de Helenavaart zijn kanöers onder voorwaarden welkom. Voor de beekgedeelten in Natura 2000-gebieden is onderzocht dat kanöen, onder de geldende voorwaarden, acceptabel is”*. Een toenemende recreatiedruk door menselijk gebruik heeft negatieve effecten op een (groot) aantal vogelsoorten. Wij pleiten ervoor om rustige natuur- en watergebieden rustig te houden en dus geen extra recreatiemogelijkheden op het water toe te staan.
- (blz. 41) *“Tevens zijn wij bevoegd gezag voor een deel van de grondwateronttrekkingen”*. Het Waterschap is verantwoordelijk voor grondwateronttrekkingen <150.000 m³. Het Waterbeheerprogramma benoemt geen concrete maatregelen of acties (toezicht, handhaving, vergunningverlening). Wij vinden deze omissie schokkend en dringen aan op concreet en krachtig beleid op dit punt.
- (blz. 47) *“Ook het toepassen van subirrigatie zorgt in landbouwgebied voor een significante afname van potentiële droogteschade”*. Het toepassen van subirrigatie leidt tot een efficiënter watergebruik, maar de studie van KWR in opdracht van het Waterschap toont ook aan dat het tot meer grondwatergebruik leidt. Vanwege het mogelijk grotere waterverbruik is eerst nader onderzoek nodig of subirrigatie toegepast kan worden in hydrologische bufferzones rond de natte natuurparels.
- (blz. 52) *“De stuwen stellen we in op basis van de actuele situatie buiten, hoog als het kan en laag als het moet. Dit in plaats van vaste zomer- en winterpeilen”*. Om het grondwaterpeil te verhogen

wordt m.n. ingezet op de toepassing van stuwen. Grondwaterpeilen die afhankelijk zijn van oppervlaktewater kunnen ook verhoogd worden door de beekbodem te verhogen. Deze maatregel wordt nu alleen verkend bij de pilot beken, maar zou bijv. via zandsuppletie of aangepast beheer op meer plekken toegepast kunnen worden.

- (blz. 53) *“Vanuit de Maas wordt water naar hoger gelegen gebieden gebracht via het Limburgse en Belgische kanalenstelsel”*. Bij droogte heeft de Maas zelf te kampen met watertekort. Het is de vraag of in zo'n geval Maaswater naar hoger gelegen gebieden gebracht kan worden, zonder schade toe te brengen aan het Maasecosysteem. Daarbij is het relevant dat de Grensmaas als N2000-gebied is aangewezen. Dit moet in elk geval goed onderzocht worden.
- (blz. 54) *“Samen met bedrijven experimenteren we met bedrijfswaterplannen als hulpmiddel in een waterneutrale bedrijfsvoering”*. Dit is naar onze mening erg vrijblijvend. Nodig is een goede registratie van de resulterende besparingen en daarmee de effectiviteit van de bedrijfswaterplannen.
- (blz. 58) *“We bevorderen biodiversiteit. O.a. door ontwikkeling van Natura 2000 en natte natuurparels”*. Onduidelijk is waar de verantwoordelijkheid bij de provincie eindigt en die van het Waterschap begint. Ook is de term “ontwikkeling” te vaag. Beter is de formulering: we voeren de watermaatregelen, zoals genoemd in de N2000-beheerplannen, en de benodigde watermaatregelen in grondwaterafhankelijke natuurgebieden uit, zodanig dat de gunstige staat van instandhouding van de waterafhankelijke habitattypen en soorten gehaald kan worden.
- (blz. 68) *“We voeren een 100.000-bomenplan uit”*. Aanplant van bomen op de oevers wordt nu als doelstelling geformuleerd omdat dan sneller kan worden voldaan aan de KRW-eisen. Zorg ervoor dat er voldoende afwisseling blijft bestaan tussen beboste en open oevers. Om aan de KRW-eisen te kunnen voldoen, is voldoende inspanning nodig om de waterkwaliteit te verbeteren. Aanplant van bomen op de oevers kan wat dat betreft helpen, maar is niet direct een aanpak van het probleem bij de bron.
- (blz. 76) *“We onderzoeken de beste aanpak van probleemstoffen”*. Gezien de ervaringen met PFAS zijn wij van mening dat er gehandeld moet worden vanuit het voorzorgprincipe en veel terughoudender omgegaan moet worden met het lozen van deze probleemstoffen. Best betaalbare technieken blijkt een rekbaar begrip te zijn, zo is gebleken bij de PFAS-discussie. We vragen dan ook aan het Waterschap om hier kritischer op te zijn.

Tot zover onze opmerkingen. Indien gewenst geven wij graag een nadere toelichting.

Hoogachtend,

Mede namens het Limburgs Landschap en Natuurmonumenten

Stichting Natuur en Milieufederatie Limburg,

Ton Hermanussen
Directeur